

POPOTNIKOM NEVARNI KLOPI

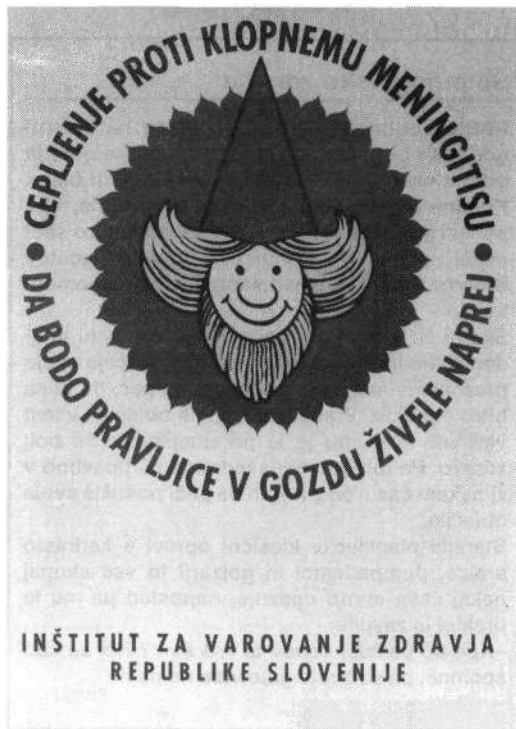
DRAGICA BOŠNJAK

Ko pride klop na človeka, poišče primerno nežno mesto, kjer se na kožo pritrdi tako, da porine svoj riley globoko v kožo. Vbod ne povzroči bolečine, saj ima klopova slina anestezijski učinek; vbodi zato pogosto niso opaženi, predvsem pri otrocih. Če je klop okužen z virusom klopnega meningoencefalitisa in (ali) Borrelia burgdorferi, vbrižga slino povzročitelja v kožo gostitelja, medtem ko sesa kri.

Tako na kratko, jasno in razumljivo — s pomočjo domišljije je to že skoraj malce krvoločno — strokovni sodelavci Inštituta za varovanje zdravja v informativnem gradivu s prepoznavnim »škratom« na šopu zelenih listov opozarjajo na pravočasno cepljenje, da bi se zavarovali pred klopnim meningoencefalitisom. Za to akcijo so zelo tehtni razlogi — v velikem delu Slovenije so namreč klopi okuženi z virusom, ki povzroča to bolezen in lani je zanjo zbolelo 260 ljudi (oziroma toliko primerov so prijavi).

V Sloveniji je razširjen klop iz vrste *Ixodes ricinus*. Povzročitelj bolezni se lahko prek larv, nimf in spolno zrelih klopov prenese na človeka ali žival. Vsak klop ni okužen in tudi pri vbodu okuženega kropa ne pride vedno do okužbe gostitelja, lahko pa okužba poteka tudi

Naslovna stran zgibanke, ki jo je izdal Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije

brez bolezenskih znamenj — asimptomatsko. Ponavadi pa je tako, da človek »dobi« klopa, ko oplazi, na primer, grmovje in ga klop zazna s svojimi čutili.

V Evropi je znanih več naravnih žarišč klopnega meningoencefalitisa. Okužena so široka območja od Skandinavije čez Poljsko, Nemčijo, Češko, Slovaško, Avstrijo, Madžarsko, Slovenijo in Hrvaško.

Pri nas v Sloveniji so okuženi klopi, kot kažejo poročila o prijavljenih primerih, predvsem v gozdovih Gorenjske in Štajerske, nekoliko manj pa na notranjskem, kočevskem in novomeškem območju. Vendar pa strokovnjaki v zadnjem času opažajo tudi okužbe na območjih, ki v preteklosti niso veljala kot posebno okužena. Zato ni mogoče natančno začrtati okuženega območja in ne omejiti cepljenja le na ta območja.

Klopi prezimijo v listju, v skorji drevesnih debel in v površinskih zemeljskih plasteh. Kmalu po tistem, ko se temperatura tal nekoliko ogreje, postanejo aktivni. Kako hitro in kako močno se to dogaja, je povezano s klimatskimi nihanjmi; po milih zimah (in pri nas so bile zadnja leta povečini take) so tudi klopi bolj dejavni. Tako nas v naših klimatskih razmerah (in različno na posameznih območjih) okuženi klopi ogrožajo vse od februarja pa tja do novembra.

ZAKAJ JE KLOPNI MENINGOENCEFALITIS NEVAREN?

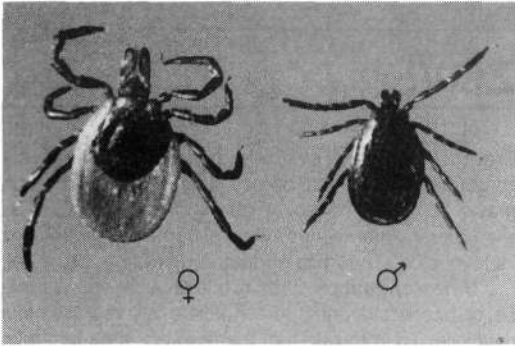
Klopni meningoencefalitis je virusna bolezen možganske ovojnice in centralnega živčnega sistema. Bolezen običajno poteka v dveh fazah. Na mestu vboda pri klopnem meningoencefalitisu praviloma ni opaznih sprememb na koži.

Prva faza bolezni se prične približno sedem dni po vbodu kropa in poteka podobno kot pri gripi. Pomeni, da se človek navadno slabo počuti, bolijo ga mišice, ima glavobol in druge bolj ali manj izrazite težave. Pri večini bolnikov potem sledi po nekakšnem prostem intervalu, ko ti znaki izginejo, druga faza bolezni, ki se kaže z visoko temperaturo, močnim glavobolom in lahko celo nezavestjo.

Bolezen lahko pusti trajne posledice, kot so glavobol, zmanjšana delovna sposobnost, zmanjšana sposobnost koncentracije, perez in tudi ohromelost. Klopni meningoencefalitis je redko smrtna bolezen, vendar ta nevarnost ni izključena.

Ljudje, ki so bili že kdaj okuženi z virusom klopnega meningoencefalitisa, so zaščiteni pred boleznijo. To so ljudje, ki so bolezen preboleli ali pa je okužba potekala brez vidnih bolezenskih znakov, kar se lahko ugotovi s krvno preiskavo.

Kot so letošnja zgodnja pomlad pojasnili ob predstavitvi celostne akcije za spodbujanje cepljenja proti klopnemu meningitisu — koordinira jo **mag. Eva Stergar** z

Takale sta ženski in moški klop pod povečevalom

Inštituta za varovanje zdravja — je že zima pravi čas za takšno zaščito. Bazično cepljenje sestoji iz treh odmerkov cepiva. Prvo dozo naj bi namreč prejeli še v hladnih zimskih mesecih, drugo pa 14 dni do tri mesece po prvi dozi. Vsekakor naj bi se človek zavaroval z vsaj dvema odmerkoma, še preden klopi postanejo aktivni. Tretje cepljenje je predvideno po šestih do 12 mesecih od drugega cepljenja. Po besedah strokovnjakov je potem vsakih pet let potrebno poživitev cepljenje z eno dozo cepiva.

Pojasnili so tudi, da je cepivo proti klopnemu meningoencefalitisu varno, učinkovito in se dobro prenaša. Ne cepijo le bolnikov z akutnimi nalezljivimi boleznimi. Preobčutljivost na sestavine cepiva in piščančje beljakovine je »relativna kontraindikacija«. Kot pri drugih cepljenjih se lahko tudi pri cepljenju proti klopnemu meningoencefalitisu pojavijo prehodne lokalne reakcije, kot so rdečina in oteklina ali splošne reakcije. Na to tisti, ki cepijo, vsakogar opozorijo in svetujejo, kako ravnati.

VISOKA CENA ZA ZDRAVJE

Klopni meningoencefalitis je torej mogoče preprečiti le s popolnim bazičnim cepljenjem z vsemi tremi dozami in s pravočasno tako imenovano »poživitevno« dozo.

»To je pomembno,« svetujejo strokovnjaki, »ker sicer za bolezen ni specifičnega zdravila.«

V Sloveniji je že dalj časa uveljavljeno cepljenje tistih ljudi, ki so pri svojem delu ali na terenskih vajah (vojaki, študenti na praksi na terenu itd.) izpostavljeni možnosti okužbe. Za tiste, ki bivajo na okuženih območjih ali pa nameravajo na takih območjih bivati krajši ali daljši čas (pretežni del Slovenije je okužen), pa cepljenje zelo priporočajo.

Za letošnji program cepljenja proti klopnemu meningoencefalitisu je bila cena (za vse tri doze) okoli 10.000 tolarjev. V primerih, kjer je takšna zaščita predpisana, to plačajo delodajalci oziroma Zavod za zdravstveno zavarovanje, vsi drugi, ki se cepijo na lastno željo, morajo to plačati sami (ali če se ne dogovorijo drugače z delodajalcem). Za otroke je predvidena spodnja starostna meja eno leto, zgornje starostne meje za to obliko cepljenja ni.

Cepiti se je mogoče na sedežu Inštituta za varovanje zdravja v Ljubljani na Trubarjevi ulici, (061) 132 32 45, drugod po Sloveniji pa v vseh območnih zavodih za zdravstveno varstvo: Celje, Ipavčeva 18, tel. (063) 37 112; Nova Gorica, Kostanjeviška 16a, tel. (065) 28 191; Koper, Vojkovo nabrežje 4a, (066) 37 684; Kranj, Gosposvetska 12, tel. (064) 211 556; v Ljubljani na Zaloški 29, tel. (061) 140 13 66; v Mariboru, Prvomajska 1, tel. (062) 413 141; v Murski Soboti, Arhitekta Novaka 2, tel. (069) 31 330; Novo mesto, Mej Vrta 5, tel. (068) 324 253, na Ravnah, Ob Suhi 11, tel. (0602) 21 211.

KLOP V KOŽI

Za sprehode in izlete v naravo se je pametno zaščititi pred klopi z oblačili, kjer je čim več kože pokrite (torej z dolgimi hlačami, škornji, ruto in podobnim). Oblačila naj bi bila po možnosti svetle barve, kjer je klopa mogoče hitreje opaziti. Poleg tega se je koristno namazati s kakovostnimi repelenti, katerih vonj odganja klope.

Zelo pomembno pa je, da si človek po vrnitvi iz narave, pa naj bo iz gozda ali travnatih površin z grmičevjem, pregleda telo, se stušira in umije glavo. Oblačila je treba dobro skrtačiti, pralna pa oprati. Klopa, prisanega na kožo, je treba čimprej previdno odstraniti. To se stori tako, da se nanj za nekaj minut nanese plast kreme, olja ali česa podobnega. Klopov prijem pod neprodušno plastjo popusti in potem ga je mogoče preprosto odstraniti s pinceto. Ni pa ga dobro odstraniti na silo, ker se pri tem lahko odtrga samo zadnji del telesa, klopova glava z rilcem pa ostane v koži, kar lahko povzroči gnojenje. Kolikor hitreje klopa opazimo in ga pravilno odstranimo, toliko manjša je možnost okužbe.

Alpinista so našli v plaz

Zdaj ni nobenega dvoma več: alpinista Staneta Belaka-Šraufa in Jasno Bratanič je lanskega 23. decembra na severnih pobočjih med Nad Šitom glave (2087 m) in Malo Mojstrovko (2332 m) zajel snežni plaz, ju pokopal pod seboj, ju nosil do svojega izteka in ju tam odložil. Alpinisti in gorski reševalci, ki so ju sprva že letošnjega januarja iskali na južnih pobočjih, so ju našli na drugi strani gore zadnje dni letošnjega maja, ko je sneg že precej skopnel, vendar še vedno dva metra do dva metra in pol globoko pod površino.

Najprej so našli nahrbtnik ponesrečene alpinistke, potem nedaleč od njega truplo Jasne Bratanič, nekaj dni pozneje kakšnih deset metrov daleč od nje še truplo Staneta Belaka.

Ker je v trenutku, ko to poročamo, ta številka Planinskega vestnika sicer že pripravljena za natis, bomo podrobno o iskanju obeh alpinistov objavili v naslednji številki.